

*Το παρεκκλήσιο
της Παναγίας των
Ηλιακών που κτί-
στηκε πρόσφατα
από τον Μητροπο-
λίτη κ.κ. Νικηφόρο*

*Η Παναγία η Παραμυθία, η εφέστιος ει-
κόνα της Μονής των Ηλιακών, η οποία
ευρίσκεται σήμερα θησαυρισμένη στο
τέμπλο της Ιεράς Μονής Κύκκου*

Η ΜΟΝΗ ΤΗΣ ΠΑΝΑΓΙΑΣ ΤΩΝ ΗΛΙΑΚΩΝ

● Του Κωστή Κοκκινόφτα

Ερευνητή Κέντρου Μελετών Ιεράς Μονής Κύκκου

Μονή της Παναγίας των Ηλιακών ή Ελικιών, όπως είναι ευρύτερα γνωστή, βρίσκεται σε υψόμετρο 880 μέτρων, στο πάνω μέρος της κοιλάδας του ποταμού Λιμνίτη και πλησίον της βουνοκορφής Τρίπυλος, που υψώνεται στα νότια της. Η τοποθεσία στην οποία είναι κτισμένη είναι κατάφυτη από πεύκα και απέχει τέσσερα περί-

που χιλιόμετρα δυτικά του χωριού Τσακίστρα και δεκαπέντε βορειοδυτικά της Μονής Κύκκου. Από αυτή σώζονται μέχρι σήμερα λείψανα κελλιών και σε ύψος ενός έως ενάμισι περίπου μέτρου οι τοίχοι της εκκλησίας, που ήταν ξυλόστεγη, μικρών διαστάσεων και τοιχογραφημένη.

Η Μονή λειτουργούσε ήδη από τις αρχές του 16ου αιώνα, όπως μαρτυρείται σε έγγραφο, ημερομηνίας 9 Σεπτεμβρίου 1503, που φυλάσσεται

στο Κρατικό Αρχείο της Βενετίας. Σύμφωνα με αυτό, το Συμβούλιο των Δέκα στη Βενετία εξουσιοδότησε τον Τοποτηρητή της Κύπρου να αποφασίσει από κοινού με τους συμβούλους του, για το παράπονο που υπέβαλε ο ιερέας της Παναγίας de Elichies, όπως αναφέρεται, και το οποίο αφορούσε εκδίωξή του από τη Μονή από λατίνους κληρικούς¹. Μαρτυρίες για τη λειτουργία της κατά τον 16ο αιώνα έχουμε επίσης και από δύο

1587/8), που σώθηκε, μαζί με άλλα έγγραφα, σε χειρόγραφο κώδικα, ο οποίος φυλάσσεται σήμερα στην Εθνική Βιβλιοθήκη του Παρισιού. Το έγγραφο αυτό αναφέρεται στην αντικατάσταση του μέχρι τότε Ηγουμένου της Μονής, Νεοφύτου, ο οποίος αποδείχθηκε ανάξιος στη διακυβέρνησή της, από τον Ιερομόναχο Φιλάρετο, «άνδρα ενάρετον και καλού βίου και καλής μαρτυρίας»³.

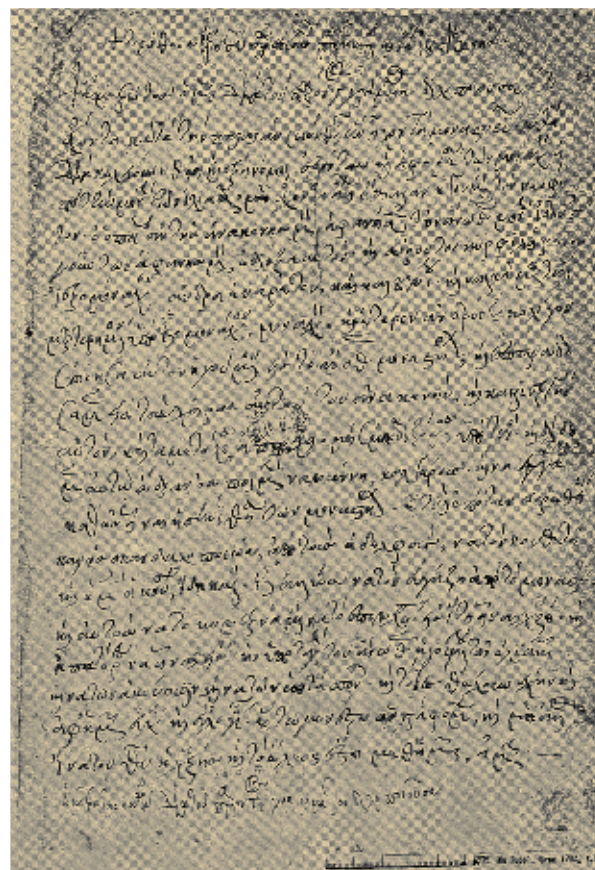
Η Μονή εξακολουθούσε να λειτουργεί μέχρι τα

Φωτογραφία της κατεστραμμένης εκκλησίας της Μονής της Παναγίας των Ηλιακών, πριν από την προστασία της με στέγαστρο

άλλα έγγραφα, ημερομηνίας 22 Φεβρουαρίου 1551 και 19 Μαΐου 1554, του Κρατικού Αρχείου της Βενετίας, όπου γίνεται αναφορά στο αίτημα του Ηγουμένου της Μονής της Παναγίας de Elichies, Αρσενίου, προς το Συμβούλιο των Δέκα, για να του εκμισθωθούν μόνιμα κάποια κτήματα, για τις ανάγκες της Μονής του. Είναι αξιοσημείωτο, ότι στο ίδιο έγγραφο περιλαμβάνεται και αίτημα του Ηγουμένου Κύκκου Συμεών, για να παραχωρούνται ετησίως προς τη Μονή του εκατόν μόδια σιτάρι, γεγονός που έμμεσα φανερώνει κάποια πνευματική σχέση των δύο Μονών².

Ακόμη, στη «Μονή των Ηλιακών», όπως σημειώνεται, αναφέρεται και αχρονολόγητο έγγραφο του Αρχιεπισκόπου Κύπρου Τιμοθέου (1572-

Το αχρονολόγητο έγγραφο του Αρχιεπισκόπου Κύπρου Τιμοθέου για τη Μονή των Ηλιακών

μέσα του 18ου αιώνα, αφού ο Ρώσος μοναχός Βασίλειος Μπάρσκυ, που την αναφέρει με το όνομα «Μονή του Ηλιακού», την περιλαμβάνει, το 1736, ανάμεσα στα μοναστήρια του νησιού, που δεν μπόρεσε να επισκεφθεί⁴. Μερικά χρόνια αργότερα, το 1750, ο Άγγλος πρόξενος στο Χαλέπι Αλεξάντερ

¹ Αικατερίνης Αριστείδου, *Ανέκδοτα έγγραφα της κυπριακής ιστορίας από το Αρχείο της Βενετίας*, τ. Α' (1474-1508), Λευκωσία 1990, σ. 277-279.

² Ζιλ Γκριβό, «Η Ιερά Μονή Κύκκου και τα εισοδήματά της στα 1553», *Επετηρίδα Κέντρου Μελετών Ιεράς Μονής Κύκκου* 1(1990)66-67.

³ Κώστα Χατζηψάλτη, «Έγγραφο του Αρχιεπισκόπου Κύπρου Τιμο-

θέου σχετικόν προς την Μονήν των Ηλιακών», *Κυπριακά Σπουδαία* 26(1962)141-143. Ας σημειωθεί, ότι στο κείμενο του Αρχιεπισκόπου Τιμοθέου η λέξη «Ηλιακών» συναντάται και με τη γραφή «Λιακών».

⁴ Ανδρέα Στυλιανού, «Αι περιηγήσεις του Ρώσου μοναχού Βασιλείου Γρηγόροβιτς Βάρσκυ - Πιάκα - Αλποβ άλλως Βασιλείου Μοσκοβορ-ρώσσου Κυεβοπολίτου εν Κύπρω», *Κυπριακά Σπουδαία* 21(1957)119.

Άποψη της εκκλησίας της Μονής, όπως προστατεύεται σήμερα

Ντράμμοντ απεικόνισε τη Μονή, κατά τη δεύτερη επίσκεψή του στην Κύπρο, σε τοπογραφικό χάρτη της περιοχής Κάμπου, αναγράφοντάς την ως «Elyakon Monastery»⁵.

Στη «Μονή των Ηλιακών» γίνεται επίσης αναφορά στον κτηματικό κώδικα Β', του έτους 1773, της Μητροπόλεως Κυρηνείας, όπου σημειώνεται η μικρή κινητή και ακίνητη περιουσία της, όπως αμπελότοποι και σύμπλεγμα οικοδομών στην κεντρική συνοικία του χωριού Κάμπος, καθώς και αμπελότοποι, χωράφια και αλώνι σε διάφορες παρακείμενες δασικές περιοχές της Μονής και νερόμυλο στην περιοχή του χωριού Βροδίσια της Πάφου⁶.

Την περίοδο αυτή, η Μονή εγκαταλείφθηκε και ερημώθηκε, αφού ούτε ο Αρχιμανδρίτης Κυπριανός την περιλαμβάνει στον κατάλογο των Μονών, που καταγράφει στο βιβλίο του για την ιστορία του νησιού, το οποίο εξέδωσε στην Βενετία το 1788⁷, αλλά ούτε και αναφέρεται σε έγγραφα μεταγενέστερων χρόνων, όπως για παράδειγμα στο κα-

τάστιχο του 1825, από το οποίο αντλούμε πληροφορίες για τη λειτουργία 67 κυπριακών Μονών⁸.

Μετά την εγκατάλειψή της, τα κτήματά της περιήλθαν στη Μητρόπολη Κυρηνείας, που τα ενοικίαζε σε κατοίκους της περιοχής. Το 1926, όμως, το Τμήμα Δασών διεκδίκησε την κυριότητα όσων βρίσκονταν εντός του δάσους, υποστηρίζοντας ότι ανήκαν σε εγκαταλελειμμένη Μονή, της οποίας ο ναός ήταν ερειπωμένος. Η Μητρόπολη Κυρηνείας προσέφυγε τότε στο δικαστήριο, που, όμως, με βάση την τότε νομοθεσία, επεδίκασε τα κτήματα στο Τμήμα Δασών. Το ίδιο συνέβη την περίοδο αυτή και με την επίσης εγκαταλελειμμένη Μονή της Αγίας Αρκάς, κοντά στο Μηλικούρι, όπου η Μητρόπολη Κυρηνείας κατάφερε και διατήρησε στην κατοχή της έκταση 30 στρεμμάτων, που της παραχωρήθηκαν, κατόπιν ειδικής συμφωνίας, από τον διευθυντή του Τμήματος Δασών Α. Άνγουιν⁹.

Σύμφωνα με την παράδοση των μοναχών της Μονής Κύκκου και των κατοίκων του χωριού Κάμπος, από τη Μονή των Ηλιακών προέρχεται η εικόνα της Παναγίας της Παραμυθίας¹⁰, που σήμερα βρίσκεται στο εικονοστάσιο του καθολικού της Μονής και από την οποία ανέβλυσαν δάκρυα στις αρχές του έτους 1997. Ωστόσο, πρέπει να σημειωθεί, ότι κατά καιρούς καταγράφηκε και μία δεύτερη παράδοση, που υποστηρίζει ότι από την ίδια Μονή προέρχεται και η εικόνα της Παναγίας της Ελεούσας, η οποία επίσης βρίσκεται σήμερα στο εικονοστάσιο του καθολικού της Μονής Κύκκου¹¹. Αμφότερες, όπως έχουν δείξει νεότερες μελέτες, είναι έργα του Ιωάννη Κορνάρου του Κρητός και χρονολογούνται η μεν της Παραμυθίας γύρω στο 1790, η δε Ελεούσα στο 1789¹² και είναι μάλλον επιζωγραφισμένες, γεγονός που δικαιολογεί και την παράδοση, που τις θέλει να ανάγονται σε προγενέστερη εποχή.

⁵ Άντρον Πανλίδη, *Η Κύπρος ανά τους αιώνες μέσα από τα κείμενα ξένων επισκεπτών της*, τ. Β', Λευκωσία 1994, σ. 812, όπου αναδημοσιεύεται ο χάρτης που σχεδίασε ο Ντράμμοντ.

⁶ Ροβέρτου Λειμωνίδα, «Μονή των Ελιτζιών», *Πάφος* 7(1942)100· Νεοκλή Κυριαζή, *Τα μοναστήρια εν Κύπρω*, Λάρνακα 1950, σ. 118· Κυπριανού Σάββα, *Η Μονή της Παναγίας των Ηλιακών*, Λευκωσία 1999, σ. 46-47.

⁷ Για τον κατάλογο αυτό βλ. Αρχιμανδρίτη Κυπριανού, *Ιστορία Χρονολογική της νήσου Κύπρου ερανισθείσα εκ διαφόρων ιστορικών και συντεθείσα απλή φράσει*, Ενετία 1788, σ. 392-393.

⁸ Για το Κατάστιχο του 1825 και τα εν λειτουργία μοναστήρια της εποχής βλ. Κωστή Κοκκινόφτα - Ιωάννη Θεοχαρίδη, «Μοναστηριακά δεδομένα σύμφωνα με το Κατάστιχο VI της Αρχιεπισκοπής Κύπρου (1825)», *Επετηρίδα Κέντρου Μελετών Ιεράς Μονής Κύκκου* 4(1999)241-309.

⁹ Κυπριανού Σάββα, *Η Μονή της Παναγίας των Ηλιακών*, ό.π., σ. 47-48.

Για την Αγία Αρκά βλ. Κωστή Κοκκινόφτα, *Τα Καμινάρια*, Λευκωσία 2009, σ. 265-267, όπου και βιβλιογραφία.

¹⁰ Ηγουμένου Κύκκου Χρυσοστόμου, *Η Ιερά Βασιλική και Σταυροπηγική Μονή του Κύκκου*, Κύπρος 1969, σ. 29, 40 (φωτ.)· Διονυσίου Κυκκώτη, *Ιστορία Ιεράς Μονής Κύκκου*, Λευκωσία 1979, σ. 20.

¹¹ Νεοκλή Κυριαζή, «Μονή Κύκκου», *Κυπριακά Χρονικά* 13(1937)235· Του ιδίου, *Ιστορία της Ιεράς Μονής Κύκκου*, Λάρνακα 1949, σ. 27· Του ιδίου, *Τα μοναστήρια εν Κύπρω*, ό.π., σ. 117· Ροβέρτου Λειμωνίδα, «Μονή των Ελιτζιών», ό.π., σ. 88· Ηγουμένου Κύκκου Χρυσοστόμου, *Μονή Κύκκου*, ό.π., σ. 35.

¹² Περιγραφές των εικόνων της Παραμυθίας και της Ελεούσας δημοσιεύτηκαν από τη Μαίρη Ασπρά - Βαρδαβάκη, «Χειρ ην Ζωγράφον Κορνάρου Ιωάννου Κρητός εν τη Μονή της Κύκκου», στον τόμο: *Μουσείο Ιεράς Μονής Κύκκου, Πρακτικά Συνεδρίου «Η Ιερά Μονή Κύκκου στη Βυζαντινή και Μεταβυζαντινή αρχαιολογία και Τέχνη»*, Λευκωσία

Αντίγραφο της εικόνας της Παναγίας των Ηλιακών στο εικονοστάσιο του ιερού ναού του Αγίου Κυριακού στον Κάμπο

Όπως υποστηρίχθηκε από κατοίκους του Κάμπου, η πρώτη από τις εικόνες αυτές είχε μεταφερθεί αρχικά στον ναό του Αγίου Κυριακού της κοινότητας και από εκεί στη Μονή Κύκκου, όπου ο τότε Ηγούμενος Μελέτιος Β' (1789-1811) την κατακράτησε και έστειλε στη θέση της άλλη εικόνα. Η τελευταία είναι έργο του Ιεροδιάκονου Χαράλαμπου Κυκκώτη, του έτους 1789, και φέρει την επιγραφή «Παναγία των Ηλιακών» με πρόσθετη σημείωση, ότι αγιογραφήθηκε επί των ημερών του Ηγουμένου Μελετίου¹³. Σύμφωνα με την τοπική παράδοση, η εικόνα αυτή εθεωρείτο θαυματουργική και μεταφερόταν από τους κατοίκους σε εποχές ανομβρίας στη Μονή των Ηλιακών, όπου γινόταν λιτανεία και παράκληση για βροχή¹⁴.

Για την ονομασία της Μονής υποστηρίχθηκε ότι αυτή προέρχεται από το φυτό ελίκη, ένα είδος ιτιάς, που αναφέρεται από τον αρχαίο συγγραφέα Θεόφραστο¹⁵, και πως η μετονομασία της από Ελικιών σε Ηλιακών οφείλεται σε λόγια παρετυμολο-

γία. Η υπόθεση αυτή βασίστηκε στο γεγονός, ότι πολλά μοναστήρια του νησιού, που είναι αφιερωμένα στην Παναγία, έχουν φυτώνυμικές ονομασίες, όπως των Αψινθίων, της Παλλουριώτισσας, της Μακεδονίτισσας, της Ζαλακιώτισσας και άλλα¹⁶. Γράφτηκε δε, ότι στην περιοχή της Μονής φύεται θάμνος, που είναι γνωστός ανάμεσα στους κατοίκους με το όνομα ελίκη, από τον οποίο, πιθανότατα, προήλθε και η ονομασία της. Επίσης, για ενίσχυση της άποψης αυτής παρατέθηκε και το γεγονός της αναγραφής του ονόματος της Μονής στα προαναφερθέντα βενετικά έγγραφα του 16ου αιώνα, ως Μονή de Elichies, που αποδόθηκε στα ελληνικά ως «των Ελικιών».

Ωστόσο, κατά παρόμοιο τρόπο, μπορεί να τραπεί και το πρώτο γράμμα της λέξης «Ηλιακών» σε «Ε», αφού δεν μπορεί να αποδοθεί διαφορετικά στην ιταλική γλώσσα. Το ίδιο ισχύει και για τη γραφή «Elyakon Monastery», που χρησιμοποίησε ο Ντράμμοντ στον χάρτη του. Κατά συνέπεια δεν μπορεί να υποστηριχθεί με βεβαιότητα, με βάση τα έγγραφα αυτά και τον χάρτη του Άγγλου περιηγητή, ότι η αρχική ονομασία της Μονής ήταν «Ελικιών» και πως η μετέπειτα ονομασία «Ηλιακών» προέκυψε από παρετυμολογία.

Πρόσφατα, η εκδοχή αυτή απερρίφθη οριστικά μετά από επιτόπια έρευνα, που κατέδειξε ότι ο θάμνος που θεωρήθηκε από τους κατοίκους ως το φυτό ελίκη, είναι στην πραγματικότητα το είδος «Υπερικόν το τράγιον». Η σύγχυση αυτή οφείλεται, κατά πάσαν πιθανότητα, στον παλαιότερο μελετητή Ροβέρτο Λειμωνίδα, ο οποίος, επιδιώκοντας να δώσει κάποια εξήγηση στην προέλευση της ονομασίας της Μονής, το θεώρησε ως το αναφερόμενο από τον Θεόφραστο¹⁷.

Σε αντίθεση με την εκδοχή αυτή, στα νεότερα χρόνια προτάθηκαν άλλες δύο, που στηρίζουν την επιχειρηματολογία τους στον τρόπο γραφής του ονόματος της Μονής στο έγγραφο του Αρχιεπισκόπου Τιμοθέου, στο κείμενο του Μπάροκ, στον κτηματικό κώδικα της Μητροπόλεως Κυρηνεάς και στην επιγραφή επί της εικόνας του Ιεροδιακόνου Χαράλαμπου Κυκκώτη, όπου αναγράφεται ως

2001, σ. 321 και 316-319, αντιστοίχως.

¹³ Περιγραφή της εικόνας αυτής δημοσίευσε ο Κυπριανός Σάββα, *Η Μονή της Παναγίας των Ηλιακών*, ό.π., σ. 40-43. Επίσης βλ. Κώστα Γερασίμου, «Ανασύροντας από την αφάνεια τους ταπεινούς αγιογράφους», στον τόμο: *Λευκής Μιχαηλίδου* (επιμ.), *Ιερά Μητρόπολις Μόρφου. 2000 χρόνια Τέχνης και Αγιότητας*, Λευκωσία 2000, σ. 172.

¹⁴ Ροβέρτου Λειμωνίδα, «Μονή των Ελιτζιών», ό.π., σ. 87.

¹⁵ «Ελίκη, παρά Θεοφράστου, είδος Ιτέας δυσπροσδιόριστον». Βλ. Π.Γ. Γενναδίου, *Αεζικόν Φυτολογικόν*, Αθήνα 1914, σ. 301.

¹⁶ Λοΐζου Φιλίππου, «Η Μονή των Ελιτζιών», *Πάφος* 7(1942)109-110· Αθανάσιου Παπαγεωργίου, «Ελιτζιών Παναγίας μοναστήρι», *Μεγάλη Κυπριακή Εγκυκλοπαίδεια*, τ. 5ος, Λευκωσία 1986, σ. 56· Κωστή Κοκκινόφτα, «Τα Μοναστήρια της Ιεράς Μητροπόλεως Μόρφου», στον τόμο: *Λευκής Μιχαηλίδου* (επιμ.), *Ιερά Μητρόπολις Μόρφου*, ό.π., σ. 187-188.

¹⁷ Για το ζήτημα αυτό βλ. τη διεξοδική μελέτη του Γεώργιου Χατζηκυριάκου, «Η Μονή των Ελίκων ή Ηλιακών», *Λαογραφική Κύπρος* 50(2000)127-136, όπου αναφέρονται και διάφορες άλλες εκδοχές για την προέλευση του ονόματος της Μονής.

«των Ηλιακών» ή «του Ηλιακού». Η πρώτη από αυτές το συνδέει με τις ηλιακές ακτίνες του φωτοστέφανου της εικόνας της Παναγίας των Ηλιακών και υποστηρίζει, χωρίς όμως πειστικότητα, ότι προέρχεται από αυτές. Η δεύτερη, που είναι και η επικρατέστερη, το συσχετίζει με την ευήλια περιοχή, στην οποία ευρίσκεται η Μονή και υποστηρίζει, με ισχυρά επιχειρήματα, ότι συνδέεται με τον ήλιο και τις ακτίνες του¹⁸.

Η Μονή των Ηλιακών έγινε το επίκεντρο του ενδιαφέροντος μετά την ανάβλυση δακρύων, κατά θαυμαστό τρόπο, στις αρχές Φεβρουαρίου 1997, από την προαναφερθείσα εικόνα της Παναγίας της Παραμυθίας. Τότε, αμέσως μετά τη γνωστοποίηση του γεγονότος, πολλοί πιστοί ανήλθαν στη Μονή Κύκκου για να προσκυνήσουν και να προσευχηθούν. Εισέφεραν δε το ποσό των 40 χιλιάδων λιρών στο παγκάρι της Μονής, οι οποίες, μαζί με άλλες 40 χιλιάδες, που προσφέρθηκαν από τον Ηγούμενο Κύκκου Νικηφόρο και την αδελφότητα της Μονής, δόθηκαν στο Υπουργείο Άμυνας, για την ενίσχυση της αμυντικής θωράκισης της Κύπρου¹⁹.

Το θαυμαστό γεγονός της δακρυρροούσας εικόνας συνέτεινε ώστε ο Ηγούμενος Κύκκου και νυν Μητροπολίτης Κύκκου και Τηλλυρίας Νικηφόρος να θελήσει να συμβάλει στην αναβίωση της λατρείας στον χώρο της ερειπωμένης Μονής. Για τον λόγο αυτό ανέλαβε την πρωτοβουλία και κάλυψε εξ ολοκλήρου τη δαπάνη, για την πραγματοποίηση ανασκαφικής έρευνας από το Τμήμα Αρχαιοτήτων, η οποία πραγματοποιήθηκε, σε συνεργασία με το Μουσείο Ιεράς Μονής Κύκκου, μεταξύ της 12ης και της 23ης Μαΐου 1997. Αρχικά αφαιρέθηκαν τα επιπρόσθετα στρώματα, που είχαν καλύψει τον ναό, ο οποίος ανήκε, όπως αποδείχτηκε, στον διαδεδομένο στην οροσειρά του Τροόδους αρχιτεκτονικό τύπο του μονόχωρου ξυλόστεγου και όχι του καμαροσκέπαστου, όπως υποστηριζόταν μέχρι τότε. Εντοπίστηκαν στη συνέχεια υπολείμματα τοιχογραφιών, καθώς και οι κεραμικές πλάκες του δαπέδου του ναού. Καταδείχθηκε επίσης, ότι για την ανέγερση του είχε χρησιμοποιηθεί η συνηθισμένη πέτρα της περιοχής, με τοποθέτηση μικρών τεμαχίων από κεραμίδια

Πανοραμική άποψη της τοποθεσίας της Μονής των Ηλιακών από την περιοχή του Τριπύλου

στα ενδιαμέσα και με συνδυαστικό υλικό τον χωματοπηλό. Ας σημειωθεί ακόμη, ότι τα πορίσματα της αρχαιολογικής έρευνας επιβεβαίωσαν την άποψη, ότι η Μονή των Ηλιακών ήταν μικρή και ολιγάριθμη. Τέλος, διαπιστώθηκε ότι ο δασικός δρόμος, που είχε διανοιχθεί στην περιοχή, τη δεκαετία του 1950, κατέστρεψε σε μεγάλο βαθμό το κοιμητήριο, που βρισκόταν στα ανατολικά του ναού, καθώς και τα κελλιά και τα βοηθητικά κτήρια, από τα οποία διασώθηκαν ελάχιστα ίχνη²⁰.

Σύμφωνα με την προφορική παράδοση της αδελφότητας της Μονής, ο δρόμος αρχικά είχε σχεδιαστεί για να περάσει από τη θέση των ερειπίων του ναού. Τόσο, όμως, το πρώτο εσκαφικό μηχανήμα, που θα χρησιμοποιείτο, όσο και ένα δεύτερο, που μετεφέρθη στην περιοχή, παρουσίασαν μηχανικά προβλήματα και αδυνατούσαν να προχωρήσουν. Τελικά, οι εργασίες συνεχίστηκαν, όταν αποφασίστηκε να παρακαμφθούν τα ερείπια, οπότε, ως εκ θαύματος, οι εσκαφείς επαναλειτούργησαν²¹.

Στη συνέχεια, με πρωτοβουλία του Ηγουμένου Νικηφόρου κατασκευάστηκε υπόστεγο για την προστασία των ερειπίων και ανηγέρθη σε παρακείμενη τοποθεσία, στις αρχές της δεκαετίας του 2000, νέος πετρόκτιστος ναός, αφιερωμένος στη Θεοτόκο των Ηλιακών, που υπενθυμίζει στον επισκέπτη την ιστορικότητα του χώρου και την ευσέβεια του λαού μας. Ο ναός πανηγυρίζει στις 2 Φεβρουαρίου, ημέρα της εορτής της Υπαπαντής, οπότε τελείται λειτουργία από πατέρες της Μονής Κύκκου, παρόντων κατοίκων της περιοχής. ■

¹⁸ Για τις εκδοχές αυτή βλ. Κυπριανού Σάββα, *Ο Κάμπος*, Λευκωσία 1997, σ. 50-62· Του ιδίου, *Η Μονή της Παναγίας των Ηλιακών*, ό.π., σ. 27-34.

¹⁹ Για το γεγονός της θαυματουργικής δακρυρροίας της εικόνας της Παναγίας της Παραμυθίας ενδεικτικά βλ. «Δάκρυσε εικόνα γθες στον Κύκκο», *Σημερινή*, 2.2.1997· «50.000 πιστοί γθες στον Κύκκο», *Αλήθεια*, 10.2.1997· «Ηγούμενος Κύκκου Νικηφόρος: Τα δάκρυα της Παναγίας της Παραμυθίας επισημαίνουν την ηθική κατάπτωση της εποχής μας και δίδουν σε μας πολλά μηνύματα», *Σημερινή*, 16.2.1997· «Η εισφορά της Μονής Κύκκου», *Αγών*, 18.2.1997· Αικατερίνης Αριστείδου, «Το μω-

ναστήρι των Ελικίων και η δακρυρροούσα εικόνα της Παναγίας», *Σημερινή*, 23.2.1997· «80.000 στην Άμυνα από τη Μονή Κύκκου», *Αγών*, 1.3.1997· Ανδρέα Γιακόβλεβιτς, *Τα θαύματα της Παναγίας στην Ιερά Μονή Κύκκου*, Λευκωσία 1998, σ. 21-22.

²⁰ Γιώργου Φιλοθέου, «Η ανασκαφική έρευνα στη Μονή της Παναγίας των Ελικίων και η Μονή Κύκκου», στον τόμο: *Μουσείο Ιεράς Μονής Κύκκου*, Πρακτικά Συνεδρίου, ό.π., σ. 387-414.

²¹ Αφήγηση Σκευοφύλακα Μακαρίου Κυκκώτη (Μάιος 1997).